

O bílém slonu a rádžovi z Amberu

1.

Sinha, syn rádži z Amberu, se procházel v zahradách svého otce. Doprovázel ho učitel, moudrý Yadhavar.

Sinha byl zasmušilý, protože jeho oblíbený tygr onemocněl a odmítal potravu. „Bojím se o něj a je mi tak smutno. Vyprávěj mi něco,“ prosil učitele. A Yadhavar vyprávěl.

Mezi tygrem a gazelami panovalo kdysi nepřátelství. Tygr lovil gazely a živil se jejich masem. Gazely měly z tygra velký strach a utíkaly, jak jen zahlédly jeho pruhovaný stín.

Jednou tygr pronásledoval gazelu džunglí a zřítíl se do rokliny, z níž se nemohl dostat ven. Skákal proti příkrým skalním stěnám, ale nahoru nedoskočil. Zmocnila se ho hrůza, protože poznal, že se sám z rokle nikdy nedostane. Nakonec vyčerpáním usnul, schoulený pod eukalyptovým keřem. Zdál se mu sen. Ve snu před ním stanul bílý slon se zlomeným klem a mlčky se na něj díval.

„Jak se mám dostat ven, bílý slone?“ zeptal se ho tygr ve svém snu.

„Působil jsi strach, proto tě strach dostihl,“ odpověděl bílý slon. „Dokud tě bude tížit nenávist, není pro tebe pomoc.“

„Ach, nechci tu zahynout!“ zvolal tygr. „Změním se a skončuji s nepřátelstvím. Jen mě prosím zachraň!“

Vtom se probudil. Na skále nad ním zapraskal strom a jeho zlomený kmen zůstal viset dolů do rokle. Tygr se ho zachytil a vyšplhal po něm na svobodu. Od toho dne se snažil navázat s gazelami přátelství. Ty se nejdřív měly na pozoru, ale brzy poznaly, že se tygr změnil. Místo strachu šířil kolem sebe mírnost a lásku. Když mu uvěřily, vzniklo nádherné přátelství. Tygr a gazely žili v džungli společně, pomáhali si a byli si vzájemně oddáni.

Krásné dny však netrvaly dlouho. Tygr hubnul, posmutněl, ztrácel se před očima. Gazely ho starostlivě ošetřovaly a pečovaly o něj, ale záhy pochopily. Tygr umíral.

„Příteli, daly bychom za tebe život,“ řekly gazely. „Nemůžeme tě nechat umřít. Vyber si jednu z nás a vezmi si sílu z ní.“

„Ano, vezmi si mě!“ volala jedna gazela. „Mě si vezmi,“ volala další. Všechny nabízely svůj život za ten tygrův.

„Mé přítelkyně, jste tak laskavé. Nemůžu vaši oběť přijmout, nedokážu vám ublížit,“ zašeptal tygr.

„Když umřeš, budeme velmi smutné. Tvá smrt nám ublíží víc, než když se zachráníš a my zemřeme,“ odpověděly gazely.

Tygr zasténal: „Mám vás radši než sebe, nechci vám způsobit bolest. Když zachráním sebe, ublížím vám, a když se nezachráním, ublížím zase. Co mám jen dělat?“

„Ach, to je hrozný příběh!“ vykřikl Sinha. „Copak láska vždycky způsobuje bolest?“

Yadhavar na něj pohlédl vážnýma očima. „Ano,“ řekl.

2.

Sinha, syn rádži z Amberu, a jeho učitel, moudrý Yadhavar, seděli spolu na břehu jezera Maotha. Chlapec se starce zeptal: „Proč jsou láska a bolest spolu spojeny? A kde se vzal strach?“ A Yadhavar vyprávěl.

V pradávne době, na začátku světa, byla zem pustá a nežila na ní žádná zvířata, jen jedno jediné - bílý slon. Chodil zemí sám, veliký, majestátný a tichý, procházel úrodnými nížinami, močály i džunglí. Nakonec došel až na sever do vysokých hor. Byla noc. Bílý slon se postavil nad propastmi, nabral vzduch, vztyčil chobot a zatroubil. Vložil do zatroubení veškerou sílu těla i celou svou duši. Hory se zatřásly, jak se mohutný hlas odrážel mezi nimi. A z noci vystoupil tygr a měkkým krokem přišel ke slonovi.

Bílý slon nabral vzduch a zatroubil podruhé. A ještě. A znovu. Nebe i země se chvěly jeho hlasem. A ze tmy, přivolána jeho mocným voláním, vycházela další zvířata: medvěd, vlk, jak, jelen, antilopa, gazela, ovce, opice, šakal a mnoho dalších. Nakonec stáli všichni spolu kolem bílého slona pod hvězdnou oblohou.

„Přátelé,“ řekl jim, „povolal jsem vás, abyste obydleli zem a aby vámi byla krásná. Čeká nás však dlouhá a nebezpečná cesta. Tím největším nebezpečím jsme my sami, každý ho neseme v sobě uvnitř. Jen když budeme držet spolu, dojdeme společně do údolí a přineseme zemi radost a pokoj.“

Pak se vydali na cestu. Šli horskými stráněmi, skalními soutěskami, úzkými a těžko schůdnými stezkami. Bílý slon je vedl a putovali mnoho dní. Jednou večer je na malé planině mezi dvěma horami zastihla strašlivá bouře. Liják bičoval jejich těla, vichřice zuřila a přinášela náruče mokrého sněhu. Neměli, kde by se ukryli. Tehdy se přitiskli u skály jeden k druhému a vzájemně se hřáli, velcí chránili malé, největší velké. Nikdo nehleděl na sebe, každý měl starost o druhé. Utvořili živou horu, kterou svrchu chránil bílý slon. Tak přečkali bouři až do rána.

Ráno vyšlo slunce. Všude ležel sníh, jen místo pod skálou, kde se schovávali, zůstalo suché a zahřáté teplem jejich těl. Vyklíčilo na něm semínko a z něj vypučel proutek stromu. Byl to Strom Lásky. Vypadal nádherně a křehce a zvířata si ho s úžasem prohlížela.

Protože byli příliš vyčerpaní, než aby mohli pokračovat dál, rozhodl bílý slon, že tu zůstanou a odpočinou si. Sám se vydal hledat cestu dál. Čekali na něj den, noc, den a noc. Bílý slon se nevrátil.

Zvířata byla bezradná. „Musíme ho jít hledat,“ volala opice.

„Ale kam? Nikdo z nás nezná cestu,“ namítal šakal.

„Vyberme si nového vůdce,“ zabručel medvěd, „ať nás vede dál on.“

„Vůdcem budu já, jsem nejsilnější!“ prohlásil tygr.

„Já vás povedu!“ nesouhlasil jak, „mám největší rohy, ochráním vás!“

„Já jsem nejkrásnější, svěřte vedení mně!“ nabízela se gazela.

„Vést by nás měl ten nejchytřejší, a to jsem já!“ přesvědčovala opice.

Dohadovali se a křičeli jeden přes druhého. Nakonec se začali strkat, až se do sebe pustili. Zuby, drápy, zobáky a kopyta se navzájem zraňovaly. Najednou vlk zavyl: „Podívejte se! Podívejte se, co jsme provedli!“ Zavládlo ticho a oči všech se upřely na jediné místo. Strom Lásky byl zlomený a usychal.

Zvířata zaraženě stála a nevěděla, co dál. Planina byla potřísněna krví, která tekla z ran na jejich tělech a vsakovala se do půdy. Z ní vyklíčilo jiné semínko a z něj vypučel proutek stromu. Byl to Strom Strachu a v jeho větvích usedl černý Pták Strach. Vypadal tak pochmurně a čišela z něj taková beznaděj, až se zvířata sklíčeně rozutíkala na všechny strany, každé jinam. V srdcích si nesli plody strachu.

Za úsvitu třetího dne se bílý slon vrátil. Podařilo se mu objevit bezpečný průchod do údolí a spěchal tu novinu oznámit ostatním. Marně se ale rozhlížel, nadarmo volal; nikdo mu neodpovídal, planinka byla prázdná. Jen u skály uvadal zlomený Strom Lásky a vedle něj se rozrůstal Strom Strachu. Bílý slon pochopil, co se stalo. Poznal, že do světa vstoupil strach.

Přistoupil ke Stromu Lásky, opatrně jej narovnal a obě zlomené části přitiskl k sobě. Pak ulomil jeden ze svých klů, zarazil jej do země a Strom Lásky k němu pevně přivázal. Bolestí se mu draly z očí potoky slz, které stromek zalily a vytvořily u jeho kořenů malé jezírko, z něž mohl čerpat vláhu. Strom se zazelenal a rozkošatěl. Jeho větve se postavily větvím Stromu Strachu a přinutily je ustoupit. Pták Strach roztáhl křídla a odletěl do světa.

Od těch časů jsou na světě láska, bolest a strach. Láska dokáže strach porazit, ale je navždy spojena s bolestí. Bolest nelze zlomit silou, lze s ní jen s láskou srůst. Kdo by ji chtěl zlomit, zlomí i lásku.

„A bílý slon?“ ptal se Sinha.

„Odešel za ostatními,“ dokončil Yadhavar. „Chodí po světě a hledá moudrost. Málokomu je dopřáno spatřit ho. Dává se poznat jen moudrým.“

„Mohu se s ním setkat?“ chtěl vědět chlapec.

Starý se pousmál. „Možná,“ řekl.

3.

Sinha, syn rádži z Amberu, vyprávěl svému otci, co se dověděl od učitele Yadhavara. Rádža vše se zaujetím vyslechl a pak rozvažoval. Po několika dnech nechal učeného starce k sobě zavolat.

„Doslechl jsem se,“ řekl mu, „co jsi vyprávěl mému synovi. Chci, abys mi přivedl bílého slona sem do paláce. Dám mu zbudovat nádherné sídlo v mých zahradách a budu se těšit z jeho blízkosti.“

„To nemohu, velký rádžo,“ odpověděl Yadhavar. „Bílý slon je svým pánem a chodí, kdy a kam sám chce. Žádný člověk nad ním nemá moc.“

Rádža se rozzlobil. „Já jsem pánem této země! Jestliže odmítáš splnit mou vůli, potrestám tě, jak zasloužíš!“

Mudrc sklonil hlavu. „Ty jsi pánem země, velký rádžo. Tvou vůli splnit nemohu. Potrestej mě, jak uznáš za vhodné.“

Rádža uvrhl starce do vězení a vyslal své zvědy, aby po celé zemi pátrali po bílém slonu. Nikdo jej však nenalezl.

Po čase postihla rádžova syna Sinhu těžká nemoc. Ležel v horečkách na lůžku a nenašel se žádný lékař, který by mu pomohl. Rádžu zachvátil strach, protože syna velmi miloval. Po nocích nemohl spát, jen chodil svým palácem jako stín a trápil se. Nakonec si vzpomněl na starého učence a nechal ho přivést z vězení.

„Moudrý Yadhavare, provinil jsem se proti tobě, když jsem tě dal potrestat. Dal jsem se ovládnout pýchou. Prosím, odpusť a pomoz mi! Mám strach o Sinhu, který těžce onemocněl. Dal bych cokoli, jen abych ho zachránil, ale nic nepomáhá a můj strach je čím dál větší. Svírá mou hlavu ve spárech jako Pták Strach, o kterém jsi vyprávěl. Porad', co mám dělat!“

„Tvůj strach může přemocť jen tvá láska,“ odpověděl stařec. „A jen plody z tvého Stromu Lásky můžou tvého syna uzdravit.“

„Už vím, co udělám!“ zvolal rádža. „Vydám se hledat Strom Lásky a přinesu jeho plody Sinhovi! Pak se jistě uzdraví! Kde ale mám strom hledat, moudrý Yadhavare?“

„Cesta, pro kterou ses rozhodl, rádžo, je těžká, velmi těžká. Strom Lásky roste v severních horách a přístup k němu vede přes tři mosty, na nichž musí smrtelník obětovat všechno, co má. Chceš-li ji však podstoupit, nezapomeň na svého nejmoudřejšího rádce, neboť bez něj k cíli nikdy nedojdeš.“

Rádža starci poděkoval a bez meškání se vydal na cestu. Vzal s sebou tři své osvědčené rádce, nabral si zásoby jídla a měchy s vodou, k boku připnul ostrou šavli talvar a na ušlechtilých koních vyrazili na sever. Jeli dnem i nocí, jeli úrodnou nížinou, nebezpečnými

močály i hustou džunglí. Nedopřáli si odpočinku. Na úsvitu sedmého dne dorazili k horám. Tyčily se před nimi temné a mohutné a přístup k nim oddělovala hluboká propast, vyhloubená dravou řekou. Přes propast vedl kořenový most, utvořený z propletených kořenů dvou velkých stromů, které rostly každý na jednom okraji propasti. Byl velmi úzký a velmi křehký i pro jednoho člověka. Do skály u mostu byl rukou kohosi neznámého vytesán nápis:

*POUTNÍKU STŮJ TVŮJ CÍL SE BLÍŽÍ
ZDE ODHOĎ CO TĚ NEJVÍC TÍŽÍ
TENKÝ JE MOST A CESTA KŘEHKÁ
DÁL MŮŽE JÍT JEN NOHA LEHKÁ*

„Je těžké na ten most jen pohledět, natož na něj vstoupit,“ vzdychl rádža. „Ale já ho přesto musím překonat. Povězte, mí rádcové, jak se mám dostat na druhou stranu?“

První rádce řekl: „Nejvíc tě tíží strach, velký rádžo. Proto jej odhoď, abys mohl most překonat. Vejdi na most beze strachu i s koněm a most se neproboří.“

„Nejvíc tě tíží obavy o tvého syna, velký rádžo,“ vmlouval mu druhý rádce, „a ty odložit nelze. Vraťme se zpět do tvého města, protože cesta, kterou sis předsevzal, je nad naše síly.“

„Nejvíc tě tíží špatní rádcové, velký rádžo,“ oponoval třetí rádce a naznačil posunkem ostatní dva. „Proto je ponech zde a dál jdi jen se mnou. Přejdi most jako první a já půjdu věrně za tebou jako doposud.“

Rádža jim odpověděl: „Myslel jsem, že jste mí nejvěrnější rádcové, ale teď vidím, že se jen vymlouváte a hledáte vlastní prospěch. Propouštím vás ze svých služeb. Jedte pryč a už mi nepřicházejte na oči!“

Když osaměl, povzdechl si: „Zůstal jsem sám. Kdo mi teď pomůže překonat překážky a zachránit mého chlapce?“

„Máš ještě mě,“ ozval se tichý a jemný hlas.

„Kdo jsi? Slyším tě, ale nikoho nevidím,“ podivil se rádža.

„Jsem tvé srdce. Mluvím k tobě už dlouho, ale nikdy jsi mě nezaslechl, protože jsi mi naslouchat nechtěl.“

„Budu tě tedy poslouchat teď a spolehnu se na tvé slovo,“ řekl rádža. „Jak se mám dostat přes tento most, mé srdce?“

„Nech tu koně i všechny věci, které sis vzal s sebou, a jdi dál, pak tě most unese,“ zašeptalo srdce.

Rádža uposlechl jeho rady, naložil všechny své věci na koně a poslal ho zpět. Pak vkročil na kořenový most a přešel jej na druhou stranu. Šel dál, slunce páliło, zeleň mizela a krajina byla

stále šedivější. Hory se přibližovaly. Na úsvitu nového dne přišel k další hluboké propasti, nad níž ve výši kroužili supi. Přes propast vedl proutěný most, ještě užší a křehčí, než byl ten první. Na skále u mostu stála znovu slova, vytesaná rukou neznámého člověka:

*POUTNÍKU STŮJ TVŮJ CÍL SE BLÍŽÍ
ZDE ODHOĎ CO TĚ NEJVÍC TÍŽÍ
TENKÝ JE MOST A CESTA KŘEHKÁ
DÁL MŮŽE JÍT JEN DUŠE LEHKÁ*

„Strach mě svírá čím dál víc, cítím, jak se mi jeho spáry zatínají do týla,“ řekl rádža. „Jestliže mě první most unesl, druhý se se mnou docela jistě zřítí. Co mám ještě odhodit, když už nic nemám? Ach, srdce, mé srdce, pověz mi, zda je nějaká cesta, jak se můžu dostat přes tento most?“

„Nejvíc tě tíží tvá moc, rádžo,“ zašeptalo srdce sotva slyšitelně. „Moc vede k pýše a tíží duši až k smrti. Odlož svou moc, rádžo, a jdi dál, pak tě most unese.“

Těžko bylo rádžovi, když uslyšel, co mu srdce radí. Pak ale pochopil, že je to pravda. Vzpomněl si, jak tvrdě panoval nad celou zemí, jak musel obětovat svůj pokoj a svou svobodu a hleděl jen, aby uchoval a zabezpečil svou vládu. Stáhl z prstu prsten rádžů, odznak své moci, a nechal jej padnout do hlubiny. Pak vkročil na proutěný most a přešel jej na druhou stranu. Šel dál, obklopen jen pustinou a skalami na obou stranách. Hory byly na dosah. Na úsvitu dalšího dne přišel k poslední propasti, hluboké tak, až se její dno ztrácelo v hlubinách. Přes propast vedl liánový most, lávka, šňůrka tak uzounká, že se ve vzduchu nad strží téměř ztrácela. Na skále u mostu stálo vytesáno:

*POUTNÍKU STŮJ TVŮJ CÍL SE BLÍŽÍ
ZDE ODHOĎ CO TĚ NEJVÍC TÍŽÍ
MOST JE JAK VLAS A STĚŽÍ STOJÍ
VSTOUPÍ-LI NĚKDO NEOBSTOJÍ*

„Zde tedy končí má cesta. Podstoupil jsem ji zbytečně,“ zesmutněl někdejší rádža. „Nebojím se o sebe, jsem vyčerpaný až na smrt a konec by pro mě znamenal vysvobození. Jen je mi líto Sinhy, mého syna. Pro něj bych přece jen rád svou pouť dokončil. Srdce, mé srdce, odpusť mi, že jsem ti v životě tak málo naslouchal. Je snad ještě nějaká naděje, jak bych se dostal přes tento hrozný most, který se zřítí, sotva na něj někdo vstoupí?“

Odpověď nepřicházela. Teprve když se rádža úplně utišil, když zadržel dech a napjal všechny smysly, aby se zaposlouchal do vlastního nitra, zaslechl jakoby z velké dálky náznak hlasu:

„Nejvíc tě tíží tvé jméno, rádžo. Jsi člověk, a ten si na sobě vždycky příliš zakládá. Jméno ho tíží víc než všechna závaží světa. Poslední most přejde jen ten, kdo se v pokoře stane Nikým. Odlož své jméno, rádžo, a jdi dál, pak tě most unese.“

Rádža zůstal oněmělý stát. Jestliže odloží i své jméno, nezbude z něj vůbec nic, ztratí se ze světa jako dým nad údolím. Bude, jako by nebyl. Bude Nikým. Jestliže je to ale třeba, aby zachránil svého syna, musí se k tomu odhodlat. Přistoupil k propasti a zesláblým hlasem jí odevzdal své jméno, jméno, na něž byl tolik pyšný, které dostal od svého otce a ten je zdědil zase po svých předcích. A to jméno znělo: Adžaj Salím Višnu Prabhát Rádžendar. Nyní ho opustilo. Slyšel, jak se odráží od skalních stěn strže a padá dolů do temnoty. Pak se zhluboka nadechl a vkročil na vlasový most a přešel jej na druhou stranu. Tam se sesunul na zem a omdlel.

Když se mu po chvíli vrátilo vědomí, zvedl hlavu a poznal, že je u cíle. Před sebou spatřil malou planinu, obklopenou vysokými horami, a na ní při jedné skále kvetl nádherný košatý strom, jaký nikdy dřív neviděl. Kmen měl bílý jako sloní kel a květy bílé a červené jako láska a bolest. U jeho kořenů se třpytilo malé jezírko. Vedle rostl druhý strom, černý a zlověstný, který se snažil první strom přerůst, ale ten ho svými větvemi tlačil dolů. A u paty kmene měl černý strom nádech barvy rudé jako krev.

Rádža přistoupil ke Stromu Lásky a dotkl se jeho větví. Nesmírná úleva a pokoj mu zaplavily mysl. Spáry na jeho hlavě povolily své sevření a rádža po dlouhých dnech svobodně vydechl. Zdálo se mu, že zaslechl zašustění černých křídel, jak se Pták Strach vznesl a odlétal se pryč.

Rádža se cítil tak volný, že by u Stromu Lásky zůstal už napořád. Věděl ale, proč sem přišel. Pohlédl na větve stromu a hledal jeho plody. Obcházel strom kolem dokola a hledal alespoň jeden plod, jeden jediný kousek ovoce Lásky, našel ale jen samé květy. Zdálo se, jako by strom žádné plody nenesl.

„Celá cesta byla nakonec marná,“ pomyslel si zoufale. „Sinhu neuzdravím a sám jsem o všechno přišel.“

Nezbylo mu než se vydat nazpátek. Jak šel, nevěděl. Po řadě dní stanul zpět před palácem, který mu kdysi patřil. Odešel jako silný a sebevědomý vládce, vrátil se jako stín. Tiše vstoupil a zamířil ke komnatám svého syna.

„Vítej, velký rádžo,“ sklonili hlavu služebníci i lékař, který držel dnem i nocí hlídku u Sinhova lůžka. Bledý chlapec ležel v horečnatém spánku a nevnímal, co se kolem děje.

„Už nejsem rádža,“ odpověděl tichým hlasem a jeho oči hledaly starého Yadhavara. Ten seděl v koutě místnosti na proutěném sedátku. Jejich pohledy se setkaly. Někdejší rádža k němu přistoupil.

„Selhal jsem, moudrý Yadhavare. Má cesta byla marná. Došel jsem ke Stromu Lásky, ale jeho ovoce jsem nenašel. Svého syna jsem nezachránil.“

„Mýlíš se, velký rádžo,“ odpověděl učený stařec, „Strom Lásky kvete, ale ovoce na něm nedozrává, dozrává v lidském srdci. Ty jsi je ve svém srdci přinesl s sebou. Máš to napsáno

v očích. Jsi jiný člověk, než který před časem odešel. Poznal jsi, co je Láska. Nezachránil jsi jen život svého syna, zachránil jsi dva.“

V rádžových očích se zaleskly slzy. „Nejsem už rádža. Jsem Nikdo...“

„Nikdy jsi nebyl skutečným rádžou víc, než jsi teď, můj pane,“ řekl Yadhavar a navlékl zkoprnělému rádžovi na prst prsten rádžů. Pak sklonil hlavu a dodal: „Dotkni se teď svého syna. Láska v tvém srdci ho přivede zpět k životu.“

Rádža přistoupil k Sinhovu lůžku a opatrně, velmi opatrně uchoopil chlapce za ruku. Chlapec se zachvěl a otevřel oči. Jeho pohled spočinul na otcově tváři a na seschlých rtech mu vykvetl úsměv.

„Zázrak! To je zázrak!“ rozlehl se místností šepot služebnictva. „Podívejte, otevřel oči, po tolika dnech! A dokonce se usmívá! Zdá se dokonce, že se mu vrací barva!“

Rádža nic z toho neslyšel. Závojem slz hleděl na svého syna a v tom rozmazaném, zamlženém pohledu spatřil náhle něco velkého a průsvitně bílého, co proplulo kolem něj a ztratilo se v paprscích slunce.

„Bílý slon!“ vyhrkl rádža a ohlédl se na místo, kde seděl stařec.

Ale moudrý Yadhavar byl pryč.